

української мови в усіх сферах життя українського суспільства, їх подальшого розвитку та взаємодії. Українська мова, виконуючи інтеграційну функцію, є важливим чинником зміцнення державності, забезпечення культурного та економічного розвитку нашої країни.

Отже, мова не існує поза культурою як соціально успадкованої сукупності практичних навичок і ідей, що характеризують наш спосіб життя. Як один з видів людської діяльності, мова виявляється складовою частиною культури, обумовленої як сукупність результатів людської діяльності в різних сферах життя людини: виробничій, суспільній, духовній. Однак як форма існування мислення і, головне, як засіб спілкування мова постає в одному ряді з культурою.

Вважаю, що роблячи певний внесок у прояснення змісту та співвідношення термінів «мова народу» та «загальнолюдська цінність», всіх переконаю у неможливості їх існування без взаємодії одне з одним. Моя мрія, щоб відродилася наша мова у душі кожного із нас, без примусу, як життєва потреба. Треба усвідомити: якщо ми хочемо бути вільним народом, а не рабами, ми повинні берегти мову і передавати її наступним поколінням. Тоді Україна сильно і гордо утвердить себе на карті світу, а наш духовний скарб – рідне слово – завжди буде основою й запорукою етнічної єдності українського народу.

Ванджурак Роман Васильович,

аспірант кафедри філософії права та
юридичної логіки Національної академії
внутрішніх справ

СВІТОГЛЯДНІ ВИТОКИ АНТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА

Першим давньогрецьким філософом прийнято вважати Фалеса Мілетського, засновника Мілетської школи (від назви міста Мілет, теперішня західна частина Туреччини), від народження якого бере власний початок уся європейська наука. У 585 році до н.е. Фалес передбачив точну дату й час затемнення сонця, й саме цей рік у середовищі науковців вважається роком виникнення давньогрецької філософії. Фалес першим серед тогочасних мислителів ризикнув пояснити проблематику створення Всесвіту, фактично не покладаючись на міфологію, а послуговуючись раціональним інструментарієм. На переконання Фалеса основою усього сущого та вихідним першоджерелом є вода, яка у притаманних їй трьох станах породжує все шляхом змінюваності цих станів у різних послідовностях. Щодо проблематики права, то на думку професора С. Г. Меленка, на зорі зародження та розвитку філософії, Фалесом були сформульовані ідеї політичного та державницького характеру, які вже на той час відіграли неабияку роль у розвитку еллінського

суспільства. Фалесу приписують максиму: «Не роби того, що ти засуджуєш в інших»

Наступним представником Мілетської школи був учень Фалеса – Анаксимандр, який всупереч своєму вчителю вважав першоосновою не емпіричний елемент, а уявний, абстрактний – апейрон: невизначену субстанцію, що не набула жодних емпіричних якостей, тобто ту, що вміщає в себе все й одразу, яку неможливо відчуту, вона вічна й знаходиться в постійному русі. Основною ідеєю мислителя є рівновага, як у проекції Всесвіту так й в державі, праві й суспільстві, які на думку мислителя є невід’ємною частиною Всесвіту.

Неможливо недооцінити значення світоглядних ідей Анаксимандра для процесів широкого дослідження різноманітних аспектів онтологічного та аксіологічного характеру, які притаманні філософії права, зокрема, не лише в теоретичному, але й у практичному контексті, адже ідеї мислителя зберегли актуальність й до нині та є ідейним підґрунтям створення та розбудови онтологічно-необхідних державних інституцій в сучасних умовах.

Третім із відомих нам представників Мілетської філософської школи виступав учень Анаксимандра – Анаксімен, який вважав саме повітря першоосновою всього сущого, яке у своїх різних притаманних йому станах може перетворюватися на вогонь, воду, каміння, гори тощо. І хоча Анаксімена не цікавили питання державно-правового характеру, його оригінальні світоглядні ідеї відіграли роль першооснов у наукових дослідженнях як природничого, так й гуманітарного характеру.

Досить вагомого значення у межах парадигми гносеологічного пізнання філософсько-правової спадщини досократичного періоду набувають світоглядні ідеї такого давньогрецького мислителя, як Піфагор, а також його послідовників – представників піфагорійської філософської школи. Відомо, що Піфагор вперше ввів до сфери загального вжитку поняття «філософія» (любов до мудрості) й прагнув, щоб його називали філософом, а не мудрецем, пояснюючи це тим, що мудрим може бути лише Бог, а людина здатна лишень любити мудрість, тобто бути філософом. На відміну від «мілетців», Піфагор вірив в існування Бога, проте піфагорійський бог – це «число чисел, єдиний, хто містить у собі все...». З чисел піфагорійці вивели й поняття «рівність», яке можливе при існуванні права як рівної міри нормування нерівних відносин. Справедливість, на думку піфагорійців, виражена у змісті числа «чотири» (множення цифри два на саму себе), де сутність справедливості проявляється у «віддачі рівного за рівне».

З особливою пошаною піфагорійці ставилися до такої філософсько-аксіологічної категорії, як закон. Законослухняність вони

вважали за високу чесноту, а самі закони – цінністю. Найбільший прояв зла піфагорійці вбачали у безвладді (анархії), будучи переконаними, що людина за своєю природою не може обійтися без керівника, спрямовуючої сили й належного виховання.

Піфагорійці, будучи переконаними, що нерозумним є звернення уваги на зміст думок будь-кого, а тим більше натовпу в питаннях щодо управління державою, вважали ідеальною формою державного правління аристократію. Головними ознаками ідеального управління, на їхнє переконання, була освіченість, а ця риса, у свою чергу, є притаманною представникам саме аристократії.

Не менш значимою постаттю у сфері давньогрецької філософії є Геракліт. Він вважається першим діалектиком, і саме йому приписують введення до парадигми філософського пізнання світу такого поняття, як «логос», котрий у розумінні мислителя був основоположним законом буття. Все у світі, згідно з уявленнями Геракліта, перебуває у постійному русі, зміні, боротьбі й оновленні. На глибоке переконання мислителя, люди не є рівноцінними один одному, адже саме по собі мислення – це велике благо, а більшість людей – нерозумні. Звідси й бере власний початок критичне ставлення Геракліта до демократії як форми правління, яку він вважав «правлінням нерозумних». В той же час, на його переконання державою мають керувати «кращі», тобто еліта.

Мислитель був яскравим прибічником писаного права, тобто, на думку філософа, позитивні закони створюються «кращими», і за них, згідно з його відомим висловом, народ повинен боротися, як за власні стіни.

Не менш вагомою в філософсько-правовому аспекті була й Елейська школа (у м. Елея на півдні Італії), засновником якої вважається Ксенофан. Її послідовники – елеати – виступали в ролі основоположників онтології – вчення про буття. Унікальністю притаманних їм світоглядних поглядів є те, що вони вперше заявили про існування двох, часто протилежних одна одній форм людського пізнання: чуттєвого й розумового, віддаючи перевагу останньому.

Слід відзначити й внесок представників Іонійської школи натурфілософії, серед яких окремо треба виділити вчителя Сократа – Архелая. Він вказував, що люди походять із нижчих форм існування, і спочатку були на рівні з тваринами, але згодом почали об'єднуватися в племена за своїми законами, що власне й допомогло їм виділитися серед інших істот. Архелая вважають останнім натуралістичним філософом, після якого його учень Сократ здійснив кардинальний «переворот» у всій філософії, направивши вектор її пізнання на саму людину, зокрема, на мораль й етику, «спушивши» погляд з небес на землю.

Таким чином можна стверджувати, що антична (або давньогрецька) філософія та її складова філософія права заклали фундамент сучасної філософії та філософії права західного світу та продовжують жити їх сучасний та майбутній розвиток.

Кудренко Світлана Віталіївна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук **Кулик Т. О.**

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ЖІНКИ В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ЧЕТВЕРТОГО ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Протягом всього періоду існування суспільства жінки займали різне становище. Проте, незважаючи на доволі чітке розмежування чоловічого і жіночого в українській культурі, представниці жіночої статі завжди користувалися повагою. Необхідність правового визнання форми вияву свободи та реалізації прав жінок є однією з провідних проблем розвитку суспільства, а також спрацювання державного механізму в разі порушення прав та інтересів жінок. На сьогодні питання конституційно-правового статусу жінки, набуває особливої актуальності, оскільки в Україні недостатньо розроблене належне правове регулювання прав жінок.

Жінка має доволі широкий спектр можливостей для реалізації в різних сферах суспільного життя на рівні з чоловіками. Тобто, є таким самим суб'єктом правовідносин, як і чоловік. Хоча, і існують випадки дискримінації, але відбувається значне їх викорінення. Україна є учасницею міжнародних договорів, в тому числі – щодо протидії дискримінації за ознакою статі. Розроблено систему державної підтримки жінок щодо реалізації їх прав. Проте є низка проблем, які потребують законодавчого вирішення. Особливу увагу потрібно зосередити на захисті сімейних прав жінок, адже жінка – це берегиня роду, а сім'я – це основна ланка суспільства.

При виникненні та закріпленні «четвертого покоління» прав людини, постали гостро ряд «нових» прав жінок, а саме право на штучне запліднення, право на сурогатне материнство та інші. Правове регулювання цих питань в Україні та в зарубіжних країнах є не досконалим та містить велику кількість прогалин. З одного боку, оскільки розвиток галузі репродуктивної медицини досяг таких вершин, то безглуздо обмежувати права людини на створення сім'ї, на